

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Hvorledes og hvorfor Lodsoldermanden fik en Spilledaase

Citation: Drachmann, Holger: "Hvorledes og hvorfor Lodsoldermanden fik en Spilledaase", i Drachmann, Holger: *Samlede poetiske Skrifter*, 1906-1909, s. 395. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann06tomshoot-workid57008/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Samlede poetiske Skrifter

Og i Sværtegade møder jeg Baadsmanden og Kanoneren, som kom styrende lige imod mig, men som slet ikke saa mig, fordi de havde Øjnene rundt omkring alle Steder, ligesom om de søgte efter Desertører.

Naa, jeg lod dem holde deres Kurs, og jeg holdt min, og saa kommer Store Bededag, og jeg er just bleven skilt fra nogle Kammerater og driver alene omkring ude paa Frederiksberg — saa ser jeg paa én Gang Bunke og hans Ven Kanoneren, og foran dem gaar deres to Madammer.

Det var ikke til at tage fejl af. Den ene, hende den sværere, lo over hele Ansigtet, hver Gang hun vendte sig om, og hun gik og svansede ligesom en And, der nylig har faaet sig en Dukkert. Hun havde det lyseblaa Sjal paa med de gule Frynser; og den store røde Tulipan skinnede lige midt bagpaa — og jeg maatte tænke paa disse Hollænder-Kuffer, der har en malet Blomst paa Spejlet.

Den anden Madam var mager og holdt sig stiv, ret op og ned, som et Bram-Stag. Hun ærgrede sig; det var tydeligt. Men hun havde ogsaa kun en almindelig Saloppe, der aldrig havde set St. Croix for sine Øjne.

Jeg holdt klods ind paa Siden af de to Underofficerer, saa tæt jeg kunde, uden at de bemærkede mig, og jeg hørte Bunke sige til sin Ven:

Du, den skinner ordentlig, — hvad! Det var ellers en rar Knap, den jeg drejede Mutter der. Men naar hun ingenting faar at vide — og naar jeg véd, at Pengene er ærlig fortjent — og at jeg har gjort min Pligt — og oven i Købet var nær ved at drukne — saa, ikke sandt — hvad ...?

Naturligvis! svarede Kanoneren.

Men jeg tror alligevel, at han ærgrede sig paa sin Madammes Vegne."

HVORLEDES OG HVORFOR LODSOLDER- MANDEN FIK SIG EN SPILLEDAASE

En af de unge Æstetikere, som i Fiskerlejet brugte Bade for sine Nerver, ... Naa ja, en af de unge Æstetikere sagde til en af de unge æstetiske Damer, som ogsaa brugte Bade for Nerverne i Fiskerlejet: —

„Skal jeg vise Dem et Eksempaar af vore Forfædre, saaledes som de rimeligvis har set ud?“

„H—v—i—l—ke Forfædre?“ spurgte hun lidt usikker.

„Nu! Vikingerne, Normannerne, Lejrekæmperne — hvad de saadan kaldes!“ — Og han pegede hen ad Vejen, hvor Lodsoldermanden kom gaaende.

Men den unge Dame havde tænkt sig noget ganske andet, noget med en Rustning fra „Valkyrien“ eller fra „Valdemar“, noget Gørtlerarbejde og noget med et tvedelt Skæg og udslaget Haar, noget, der er at se paa, ligesom Ordet „Gimle“ er at høre paa, noget, der lyder, ligesom en Themaskine skinner, noget, der syner, ligesom Noden A lyder paa et velstemt Klaver.

Lodsoldermanden var tre Alen og en kvart. For saa vidt passede det. Og hans Skulderbredde var aldeles urimelig. Men han havde intet tvedelt Skæg, kun en graa, tætklippet Bart, der endte ved de dybe Mundvige, og han var klædt i en grov, blaa Jerseykjorte, paa en Tid, hvor Damemoden endnu ikke havde kastet sig med Forkærlighed over dette Stykke heltudefordrende Halvtrikottage.

Paa Hovedet bar han ikke den blinkende Hjælm, men en Filthat med nedadbøjet Skygge; han holdt ikke Sværd i Haand, men en Egekæp, og hans Fødder — hvad der vel var det værste — stak i gule Uldstrømper og Trætofler.

Alligevel: naar han rettede sin brede Ryg og saa' med sine vandgrønne, dybtliggende Øjne og neddragne Bryn lige paa en Genstand eller Person — saa gik Personen helst til Side.

Hans lige, smalle Næse med de stedse smaat dirrende Næsefløje, og navnlig denne tillukkede Mund, tegnet med en i Bevægelsen utrolig fin Linje, og saa denne Hage, med et Hul i som fra Saaret af et Kastespyd, sluttet, jernhaard, ubøjelig — ... ja, det er dog muligt, at han tre, fire Gange kunde have taget hele „Valkyrien“ — og „Valdemar“ med — paa sin Samvitighed.

Slet ikke, fordi han, eller som om han havde noget af Kraftkarlen, Siagsbroderen i sig. Der gik slet ikke Sagn om hans Bedrifter i saa Henseende; man vidste blot, at han var gruelig stærk.

Om Sommeren, naar Godtvejrshumøret meddelte sig fra Badegæsterne til Lejets oprindelige Befolkning, saa kunde der paakomme Lodsoldermanden formelige smaa Tilløb til Omgængelighed; han kunde inde i Krohaven tage imod et tilbudt Glas, og naar da en frisk Studenterstemme sang en frisk Sang, saa plirrede og blinkede den gamle med Øjnene, og han hældede Hovedet lidt paa skraa og løftede Trætoffelsnuderne og endte med et kort, lille Tramp — hvorefter han hævdede Glasset og busede frem med et kombineret Numer af to forskellige Fædrelandssange, en Komposition, hvori Ordene „Drossel“, „Nord“, „Vaar“, „Luftninger milde“ og „Skovens Kilde“ akkurat kom udenfor hans Tænders Gærde, for ligesaa hurtigt at kaldes tilbage igen og skrinlægges i et dybt, dybt Suk.

Ingen, der kendte Lødsoldermanden, tog ham fortrydeligt op, at han efter det dybe Suk skubbede Glasset fra sig, rejste sig uden Hilsen og gik sin Vej uden Adjs.

Enkelte Gange kunde denne hans Opvækkelse ved Sang og Selskabelighed saa over i pludseligt Udbrud af vild, ganske ængstende vild Lystighed, hvorunder den gamle Mand trampede en hensynsløs Reel og udstødte smaa, skarpe Skrig, der tilkendegav sig i Ansigtlinjerne som værende en Latter, men som for Tilhørernes Øren lød ganske som en Maages Varske!

Naar et saadant Anfald var ovre, var Lødsoldermanden forsvundet med det samme, og der hengik Dage, hvori han i absolut Usynlighed ligesom syntes at ville give Indtrykket af hans Mangel paa Selvbeherskelse Tid til at fortage sig.

Dette var om Sommeren, og Sommeren var baade Lejets og Lødsoldermandens gode Tid.

Men om Vinteren ... ?

Om Vinteren saa' man saa godt som intet til den gamle udenfor det pæne, rummelige Hus, som han beboede alene sammen med Madam Paaske.

Madam Paaske var en Enke langt ude beslægtet med ham, kendt med hans Vaner, kendt med Livet, og for øvrigt ikke kendt af nogen, da hun aldrig kom udenfor hans Dør. I den største Del af den lange Aarrække, hvori han selv havde levet som Enkemand, vidstes det af Lejets Befolkning, at hun havde styret Huset for ham uden saa godt som at snakke ti Ord, hverken med ham eller med nogen anden. Det „vidstes“ endvidere, at hendes Mand havde været Barber og raget den forrige Generations Kinder, opsat dens sirlige Hanekamme og gjort den andre Smaatjenester baade i Liv og Død, under Sygdømme eller Barsler. For øvrigt var alt om Madam Paaske gemt og glemt bag et tæt Slør af Tavshed fra hendes Side og manglende Nyfgenhed fra Lejets Side. Hun var der, hun styrede hans Hus, hun „tumlede“ ham paa sin stille Maade, og hun strikkede. Det var alt; det var nok.

Om Vinteren var der paa langt nær ikke den Morskab i Lejet som om Sommeren. Der var rent ud trist — især for en Mand som Lødsoldermanden, der havde „lagt op“ og for hvem Tiden aller mindst gik med Syvmilestøvler. Lødsoldermanden hverken læste Aviserne selv eller brød sig om at høre af andre Folk, hvad der stod i dem. „Aa, det er vist noget Præk tilhøbe!“ plejede han at sige — og saa var dette Æmne afskaaret. Maaske der laa noget personligt bagved. Det hed sig i det mindste, at han, da han endnu var i Aktivitet, en bælgmørk Nat med Slud og stærk Strøm var raget Grunden lidt for nær om Bord i det Fartøj, som han skulde lodse. Tilfældet var langt fra noget alvorligt, han selv var en dygtig og anset Mand i sit Fag, og

Historien var hurtig glemt for mange andre, baade smaa og store Tilfælde. Men det er at antage, at der i et eller andet lille Blad om det forefaldne har staaet en Beretning, som muligvis i et enkelt Udtryk er gaaet udenfor det strengt nautisk tilladelige.

Fra den Tid af daterede sig i ethvert Fald Lodsoldermandens ringe Interesse overfor Pressen i dens Helhed. „Præk“ var det; og han tilføjede nu og da ligesom forklarende: „Naar de saa endda selv havde Rede paa de Ting, de skrev om!“ —

Vinteren i Lejet var lang. Den gamle søgte ikke paa Kroen; det skulde da være ved enkelte, ganske højtidelige Lejligheder, saasom da der var arrangeret Festmaa!tid i Anledning af et Embedsjubilæum — og saa var han selv indbudt som Hædersgæst og Jubilar. Paa den Aften sagde man, at han fik et Glas for meget. Det er ikke Tilfældet. Hans pludselige Lystighedsudbrud var rigtignok vildere end nogensinde før; men hvad det angaar med Glasset, saa kunde han lettelig have drukket det samtlige Jubelselskab under Bordet og selv have balanceret med et fuldt Glas paa Enden af sin Pegefingertværs hen over de faldne Kæmper. Nej, det var ikke det! ...

Vinteren var lang og trist i Lejet, og den gamle holdt sig inden Døre derhjemme i det pæne, rummelige, noget øde Hus, hvor Tiden gled saa langsomt af Sted i Takt til Madam Paaskes knitrende Strikkepinde.

En Gang imellem i Skumringen gik Døren op ud til den lille Have, der om Sommeren var helt duftende, helt skyggefuld og frodig, plejet af Madam Paaskes stiftfærdige Hænder, der kun slap Strikkepindene for at fuge i Bede og opbinde Roser. Men nu var her Søle eller Sne-driver, og Blæsten ruskede og raslede i Træer og Buske, og det var Blæsten der kaldte den gamle ud i Døren for at titte paa Vejret.

Han kunde lige saa godt have ladet Vejret være Vejr: han havde jo intet at gøre paa Søen længer, nu da han var gaaet af med Oldermandstitlen og da det hele Lødseri klarede af Medhjælperen, som havde sit lille Udkigshus længere nede paa Stranden, omtrent dér, hvor Baadskuret løftede sit mørke Tag paa de tjærede Stolper melankolsk op imod Høst- eller Vinterluftens graa Ensformighed.

Det var alligevel en saa indgroet Vane, dette med at gaa ud og titte eller lytte; den gamle kunde ikke tænke sig, at Vejret overhovedet kunde være Vejr — selv om det var nok saa daarligt — uden at han saaledes i Løbet af hver Aften havde aabnet Døren et Par Gange; og saa var desuden *den* Tid gaaet dermed!

Somme Tider kunde han endogsaa gaa Haven rundt, ja en hel lille Svinke uden om, halvvejs ned paa Stranden, for at lytte og stirre igennem Vind og Slud, gennem Sne eller Regn — men saa langt som ned til Baadskuret kom han kun ved Foraarets og Sommerens lyse Tid,

hvor man kunde se, hvad dette Skur egenlig forestillede, og ikke behøvede at faa dumme og urimelige Tanker om, at det muligvis kunde være et Skafot, et Rettersted, noget med Stejle og Galge — Gud véd hvad!

Folk i Lejet paastod imidlertid, at i Nattens Stunder, hen imod den graa, gysende Dagning, gik den gamle i Søvn. Han gik i Søvn lige ned til Baadskuret, hvor han stod og lyttede til Søens Skvulp eller Brusen; og naar da Vinden tudede igennem det aabne Skurs luftige Sparreværk, op under Tagets Hanebjælker, hvor Aarer og Rundholter laa og hvor en nedhængende Tovende fra en Mast klaprede hid og did — eller naar i en dødsstille, mørk Nat med fugtigkiam Luft den om Dagen faldne Sne løsnede sig i Klumper og skred ned med et tungt Plump — saa fo'r den gamle sammen, jamrede som et Barn og løb illsomt tilbage op i Huset, hvor Madam Paaske i Mellemtiden var staaet ud af sin Seng og sad rede til at modtage ham.

Det var Paastand disse. Og Gisninger var det fremdeles, naar det fortæltes, at Madam Paaske behandlede ham ganske, som om han kunde være et Barn, uanset hans overvældende Kræfter og de lidenskabelige Udbrud af voldsom Fortvivlelse, hvortil han hengav sig oven paa hvert saadant Anfald af Søvnangær. Hun skændte lidt, med et enkelt, velvalgt Ord, hun tyssede lidt paa ham; hun havde Natlampen tændt og hun sad ved Siden af hans Seng og strikkede og strikkede, medens hendes rolige Øjne ikke veg fra hans hid og did jagende Blik, der langsomt slappedes, langsomt glattedes ud — indtil han sov ind og først vaagnede højt op over Middag.

De meget fantasirige Folk i Lejet paastod oven i Købet, at hun fra sin længst afdøde Ægtefælle, den kloge Barber, havde arvet Opskriften paa en Salve, hvormed hun strøg Lodsoldermanden over Øjenlaagene, saa at han derved faldt i Søvn.

Det skal nu altid være en Salve, noget ydre noget, der frembringer saadanne Virkninger!

Bortset fra dette Punkt forholdt alt sig ellers i Virkeligheden saa temmelig saaledes, som der paastodes. Lodsoldermandens Kæmpelegemeledes under en stadig gnavende Sygdom i Sindet. Han søgte til Byen, til de berømte Læger; og da det ikke hjalp, saa søgte han den kloge Kone; hun blev hentet milevidt borte fra — og hendes Honorar var oven i Købet lige saa stort, som alle de berømte Lægers tilsammen. Lige meget hjalp det. Madam Paaske, der igennem Pieteten for sin afdøde Mand stod paa Lægernes Side og derfor strittede imod den kloge Kone saa længe som muligt — Madam Paaske havde blot den Tilfredsstillelse, at den kloge Kone *heller ikke* hjalp. Og saa kom der en ulykkelig Tid for Lodsoldermanden, hvor Resterne af hans gamle Jernvilje Dag for Dag knustes under Sygdommens Bid,

under dette Rovdyrs Kæver. Dage lange kunde han holde Sengen, gemme Hovedet under Lagenet, rejse sig op, uden at vide hvorfor, gaa ud af Sengen, uden at vide hvorhen — og han kunde sidde i en Stol og hulke, som en ung syg Pige, eller snævre og vrisse, som et lille uartigt Barn — og Madam Paaskes Enstavelsesord, hendes lange, dvælende, bebrejdende eller medfølede Blik, den søvndyssende Knitren af hendes Strikkepinde — intet hjalp. Den gamle Kæmpe var blevet et Barn, et uroligt, byrdefuldt noget, et viljeløst Væsen, som alligevel endnu havde alt for megen Vilje, alt for mange Kræfter tilbage af en haard Karakters hensynsløse Ungdom og bydende, barske Manddom.

Overfor et Barn kan man til Slutningen tage sin Tilflugt til Riset. Men denne Tilflugt var jo nægtet den stakkels Madam Paaske; og havde hun ogsaa legemlig talt kunnet magte den gamle — hun havde dog ikke nænnet at slaa til, om han endogsaa i sin Ustyrligheds mørkeste Øjeblikke ikke var langt fra selv at gaa over til Haandgribeligheder imod sin utrættelige Paapasserske.

Der var noget, som undertiden hjalp; det var, naar han kunde faa Luft igennem Sang, naar han nynnende i den lange Vinter nu og da kunde famle sig frem til en Genklang af den korte, glade Sommer-tids Melodier. Umuligt var det for nogen udenforstaaende, selv for Madam Paaske, at faa Røde paa, hvad det var, han saaledes summede og brummede indenfor Tænderne; men naar Vildheden kom over ham, saa kom ogsaa disse enkelte Ord frem, ledsaget af Lyde, der med lidt god Vilje kunde antages for Melodi. Og endelig havde han, som Tilflugt efter de allermørkeste Timer, ud af en gammel bind- og titelløs Skibsandagtsbog fundet sig nogle Strofer sammen, hvortil han bankede Takten med Taffelsnuden i Gulvet. Det var hans Liv-Vise. Den lød saaledes:

Og Legemet, og Legemet,
Som lagdes bort i Muld,
Det vorder alt saa skinnende
Ja som det skære Guld:
Og veed af ingen Vaande mer
Nær Herren Zebaot!

Og al den Ting, os tynger her,
Vorherre tage skal,
Og tørre alle Taarer af
Udi sin Glædessa!
Og Døden den er ikke mer
Nær Herren Zebaot!

Hvortil maa bemærkes, at dette Ord „Zebaoth“ tydeligt og bestemt fremhævedes, med stærkt Tryk og mange, omsorgsfulde Gentagelser; det var, med sin fremmede Klang, sine gaadefulde Bogstaver, blevet et Klenodie for Lodsoldermanden. Det var ligesom Summen af Strofernes Poesi og religiøse Grundtone. Han vidste ikke, hvad Poesi var, han talte aldrig om Religion; han gik ikke engang i Kirke; han var „altfor stor en Synder“ sagde han. Men igennem denne Visers vemodigt-gammeltdags Ord, og klamrende sig til dette mystiske Navn, udsang Lodsoldermanden *sin* Andagt og gav sin Trang til Trøst og Selvbeskuelse Ord.

Dog, ogsaa denne indre og ydre Musik truede med at opluges af Sygdommen, alt som Tiden gik og Ondet tog Overhaand. Mærkere og mærkere blev det for den gamle Kæmpe, vanskeligere blev det for ham at finde nogen Melodi til sine Ord eller nogle Ord til sin Melodi. Madam Paaske var lige ved at opgive ham.

Da saa' hun en Dag noget i en Avis, som hun havde smuglet ind i Huset. Det var en Annonce, hvorigennem det musikyndende Publikum underrettedes om, at paa det og det Sted i Byen, grundet paa overordenlig heldige Forbindelser med Udlandet, kunde man til en rimelig Pris faa sig en urimelig god Spilledaase. Der var Daaser af alle Arter og Størrelser, men der var især nogle, og det var ikke af de mindste, som i ganske fortrinlig Henseende egnede sig for „Folk paa Landet og Personer, der led af Sevnløshed eller som hyppigt henfaldt i nedtrykte Sindsstemninger“. Saadanne musikalske Vidunderværkers Indretning og Indhold var nøjagtigt beskrevet i Annoncen; der var f. Eks. Spilledaaser „af nyeste Schweizerkonstruktion, med dobbelt Indsætning, med tyrkisk Tromme til Mazurka, med to Klokkespil, med Orgelrøst, med Himmelstemmer og Halleluja“.

Tyrkisk Tromme, Halleluja og Himmelstemmer! Madam Paaske følte ligesom, at *her* maatte Hjælpen komme fra. En saadan Forøning af det fornøjelige og det højtidfulde, det maatte være Lægedom for den syges Sind.

Prisen var „rimelig“. Ak ja; men for den lille Husholdning og især overfor Lodsoldermandens sygelige Frygt for at give en eneste overflødig Øre ud, var Prisen ligefrem svimlende høj. Den gamle mente bestandig, at den Dag maatte komme, da han paa en eller anden Maade blev berøvet sin lille Pension. En eller anden vilde opdage, at der var noget „galt fat“ med ham; han vilde blive sat i Avisen, og Kongen vilde udstrække sin Haand og tage Pensionen fra ham. Alt, hvad der paa nogen Maade kunde spares og knappes af paa, maatte danne et lille Nødfond til den Dag, hvor Slaget skulde træffe ham.

Madam Paaske grundede, grublede og regnede. Muligvis kunde

der blive Raad til et ganske lille Spilleværk? Men nej! Himmelstemmer, Tromme og Klokkespil maatte der være — ellers vilde Virkningen udeblive. Et lille Spilleværk gav kun en ringe Virkning: saa logisk tænkte Madam Paaske.

Og saa begyndte der fra hendes Side en lille Krig, uhyre fint og taktisk ført, regnet ud i Brøkdeler af en Øre, med Indianerlist overfor Brød, Mælk, Smør og Sukker, alle en knap Husholdnings nødvendige Nødvendigheder. Højest af det nødvendige stod Spilledaasen i dæmrende Fjernhed. Det var Maalet, som skulde naas — og alle mulige Snedigheder og Smaafil blev benyttet med Kvindens skarpe Blik for Omveje og Udflugter. Den retsindige Madam Paaske skælvede undertiden ganske stille, naar hun tænkte paa hvilket Net af Underfundigheder hun Dag for Dag hildede sig i; men hun holdt ud og stod fast, som den Statsmand, hvis Samvittighed falder sammen med Statens eget Tarv; hun underkastede sig den gamles stigende Vrantenhed og Mistro, hun tog imod hans prøvende Sideblik og ligefremme Beskyldninger, naar Ugens eller Maanedens Regnskab skulde opgøres de to imellem. Hun leverede ham endelig en Hovedtræfning, da han vilde jage den gamle, skæve, af Slid og Slæb ganske krumbojede Tjenestepige bort, det eneste Tyende, som havde kunnet holde ud de lange Aar i den strenge Gerning ved Madam Paaskes Side. Madam Paaske erklærede med et bestemt Slag i Bordet af sin Pegefinger, at Sidse Malene *ikke* bedrog dem, men at det var Lodsoldermanden selv, som *ikke* kunde regne mere!

Saa gik han ud i Huggehuset og kløvede Brænde, saa Splinterne borede Huller i Lervæggen; og derpaa lagde han sig til Sengs og blev liggende et Par Døgn; men syngte gjorde han ikke oven paa dette, hverken Fædrelandssangene eller Salmeversene.

Ugerne og Maanederne gik; det blev en Vinter af den Art, som vi saa godt kender til den og som vi maaske aller nødigst ser den: raakold Blæst, Regn, Slud, Tøsneen, der klumper sig sammen og plumper ned, saa et Par Dages skarp Frostvejr, og atter Mørke, Regn og raakold Blæst. Man kan fristes til at gaa ud af sit gode Skind en saadan Vinter, og hvad maatte den saa oven i Købet være for en syg som Lodsoldermanden?

Han tog hyppigere og hyppigere sin Tilflugt til Sengen, til saadan at ligge og lade Tiden gaa, trække Lagenet op over Ansigtet, sukke og jamre sig. Madam Paaske kunde nu og da have et lille forbigliden- de Smil over sine Øjne, alt eftersom Ugerne gik, men det saa' han ikke. Han havde faaet Mistro til den eneste, som han hidtil, hvor vranten han end kunde vise sig imod hende, havde betragtet som Paaalideligheden og Retskaffenheden selv. Og han satte Retskaffenheden højt; han havde levet strengt paa de strenge Fordringer hele sit

Liv; saa meget mere led han nu under at se sig bedraget i sit eget Hus — af den sidste, som han havde knyttet til sit glædesløse Liv.

Han led. Han havde bestandig lidt paa denne Maade. Bestandig havde han haft Trang til at elske Væsner i sin Omgang, men saa havde han stillet de samme Fordringer til dem som til sig selv, og i samme Grad højere Fordringer, som Personerne havde været knyttet inderligt til ham

Han led stedse under Erindringer, og det fik ingen Ende; det blev kun værre og værre; allerværst blev det, naar han vendte Spørgsmaalenes broddede Klinge imod sig selv: om han dog ikke havde været *for haard*?

Saaledes saa han inde i sit Kammer, denne mørke, raakolde Vintereftermiddag, hvor Blæsten stadig skulde snakke til ham gennem Skorstensrøret, og hvor han ikke engang jamrende gad kalde paa Madam Paaske; thi hun var jo nu baade falsk og bedragerisk; hun snød ham, hun stjal fra ham; hun vilde maaske endogsaa sætte ind i en Avis ... hvilket? — at han var forrykt, eller i hvert Fald ubrugelig til at bære Titel og Pension!

Han havde Lagenet for Ansigtet. Og atter og atter tumlede han i sin Hukommelse de Ting, som han tusinde Gange havde haft Tag i og villet lænke og binde, medens de alligevel havde taget Magten fra ham:

Der var den ældste Dreng; hans Stolthed, hans Glæde. Men Drengen løb for meget i Moderens Skærter, og Moderen var blød, godmodig, sorgløs; og saa var hun fra Bondelandet, hvor man gaar og driver den halve Dag med et Grimeskaft i Haanden og ikke kender til anden Fare, end naar et Tordenvejr trækker op over Gaarden. Drengen vilde stadig ud paa Bondelandet, og Faderen vilde stadig have ham i Baaden. Moder og Søn kom sammen paa den ene Side, og Faderen alene paa den anden. Det blev til Vold og Tvang op imod Forkælelse og smaa Underfundigheder. Drengens Sind var blødt, med Hang til stille Adspredelser og jævne Smaaglæder, helst i Samkvem med Dyr, blandt hvilke han elskede Heste lidenskabeligt. Men Faderen var af Sømandsæt op igennem uendeligt Slægtled. Sønnen *skulde* til Søs og dernæst ind i Lødsriet. Sønnen *kom* ogsaa til Søs, men hurtigt tilbage igen. Ny Vold og Tvang, ny Forkælelse og Underfundighed. Den unge Mand blev atter sendt ud; han kom ikke tilbage igen. Det fremgik af Breve, som han skrev til Moderen, at Sømandens Liv var ham modbydeligt, at Samkvemmet med raa Mairoser og hensynsløse Befalingsmænd var ham uudholdeligt; han var deserteret fra sit Skib i en amerikansk Havn, var bleven opsnappet, havde faaet Straf, var deserteret igen, og endelig havde et Fruentimmer taget sig af ham. Hans bløde Gemyt havde trængt til en Tilflugt; uerfaren i

Livet, med naive Forestillinger, som Søen ikke havde faaet Tid til at nødsalte, havde han søgt ind i de første aabne Armes Havn, som viste sig for ham. Mere blev der ikke hørt fra ham, men i Følge Landmænds Meddelelse var det utvivlsomt, at han var gaaet til Grunde i Nød og Elendighed.

I Mellemtiden var den yngste Søn født og opvokset. Sorgen og Skuffelsen over den ældstes Vanskæbne blev hos Faderen trængt tilbage ved forøget Strengthed overfor den yngste Dreng. I dennes Sind laa Faders og Moders Natur blandet, og snart droges han mod den ene, snart mod den anden, saaledes at han mod Faderens Haardhed søgte Tilflugt hos Moderen og alligevel overfor Moderens Svagheder, der forøgedes ved Rystelsen fra Dødsbudskabet, viste noget af Faderens drillende Lune, der kunde stige til afvisende Kritik over hendes altfor overvældende Kærtegn.

Ogsaa denne Dreng *skulde* til Søs. Kun denne ene Bestilling i Verden forekom den nidkære, frygtløse Løds at være en Mand værdig. Faderen vidste intet, i alt Fald kun saare lidt, om Vikinger og Normanner; havde han kendt disse sine Stamfædres Historie, saa havde hans dybtliggende, vandgrønne Øjne rimeligvis funklet af dobbelt Stolthed, idet han for Drengen pegede tilbage og sagde: saadan skal Du blive!

Drengen lærte ganske vist noget i Skolen om de gamle Søhaner, men der var dette i hans Natur, som stillede ham kritisk ogsaa overfor disse glimrende Skikkelser. Han spurgte sig bestandig i Stilhed om, hvor *mange* Vikinger der var omkommet paa Søen i de fladbundede, halvtåbne Skibe, *inden* Rigdommens Land var naaet, Berørmelsens vinkende Kyster? Og han gik videre: han tænkte over, at der i det hele taget omkom altfor mange Søfolk — derunder ogsaa indbefattet Lødsen. Det var ikke en særlig uhæderlig Frygt hos ham; han havde saa omtrent det gennemsnitlige Mod hos Drengene, der fødes og færdes ved Søen. Men han havde ikke Faderens Overskud af Standsstolthed og Dødsforagt, og denne Mangel betød for Lødsen det samme som en Opfordring til at bruge Tamp eller Indespærring ved enhver given Foranledning. Moderens ængstlige Blik saa, hvad der sandsynligvis vilde udvikle sig heraf. Hendes Sundhed var rystet, hendes Kræfter udtømt i dette Samliv med en ubøjelig Mand, som hun oprindelig havde elsket, som aldrig havde haft Forstaaelsens Overbærenhed mod hende. Hun følte, at hendes Dage var talte, og hun kaldte sin Mand, Overlødsen, hen til sin Seng og sagde:

„Jeg skal dø!“ —

Han svarede intet, men syntes forbavset og noget raadvild.

„Hvad vil Du gøre med Drengen?“ spurgte hun.

„Til Søs!“ lød Svaret.

„Som vores første?“ spurgte hun med graadbrudt Stemme.

Han vinkede afværgende med Haanden.

„Naar jeg er død, hvem skal da tage sig af Drengen og Huset?“ spurgte hun.

„Jeg selv skal tage mig af Drengen; jeg trænger ikke til nogen Kone i Huset!“ lød Svaret.

Hun søgte efter hans Haand; han gav hende den; hun sagde:

„Madam Paaske er bleven Enke; det véd Du?“ —

Han nikkede og tav.

„Hun har holdt af Dig alle sine Dage; det véd jeg. Hun har ikke være lykkelig med sin Barbér, men hun har været en brav Kone. Gid Du havde faaet hende!“ —

Han virrede med Hovedet.

„Naar jeg er død — fortsatte hun — saa skal Du lade Madam Paaske styre Huset her. Hun vil være god imod Drengen og ...“

„Nej!“ afbrød han barsk og trak Haanden til sig.

Hun saa' bønfuldende paa ham, og saa døde hun.

Saa blev Drengen sendt til Søs. Han gjorde en lang Rejse eller to; saa kom han hjem igen. Han ytrede hverken, om han havde faaet Smag eller Afsmag for Søen. Saa kom han ind under Lodseriet, for at tjene sig op i Faderens Kølvard.

Det gik, og det gik ikke. Der var idelige Rivninger mellem de to, idelige smaa Sammenstød, afbrudt af enkelte større Træfninger, hvor Faderens Haand endogsaa en Gang faldt tungt paa Sønnens Nakke. Den unge Mand havde Sans for at rigge Skibe til, at tegne, spille lidt Fiol og Harmonika, allerhelst spille med ved Fastelavns-optog og Dilettantforestillinger i den nærliggende lille Havneby. Der var en Kunstnernatur i Overlodsens Søn. Faderen kaldte ham en Døgenigt. Større og større blev Kløften imellem de to, udvidet ved de daglige Spadestik i Hidsighed og i Ungdommelighed, Vrantenhed og Sorgløshed, Brutalitet og Trods; og maaske kunde dog en enkelt Dags Forsonlighed endnu have kastet Bro fra den unge til den gamle; thi dybt inde bag den haarde Skal elskede Faderen denne Søn, elskede endog hans Ubesindigheder, der blot var hans egen Natur altfor fremmede; og denne unge, lidt vel mundkaade Fyr, der snart fik altfor mange Venner, han bar i sit Hjerter Respekt for den gamle Ulk, hvis Mod og Dygtighed han akkurat selv havde Sømandserfaring nok til at værdsætte. Men han var altfor højt ud og ensidig sin Stands Repræsentant. De enkelte heldige Øjeblikke gied forbi, unyttede, uforsøgte; ingen Mellemand var der, som kunde mildne og mægle; Huset var tomt og trist, i Baaden søgte Faderen Tilflugt, og paa Værtshuset søgte Sønnen; og saa gik det, som det gik ...

Og denne triste, mørke Vintereftermiddag laa Lodsoldermanden og ventede paa Nattens søvnløse Komme.

Han sloges med Tankerne; de tvang ham til at høre efter Vindens melenkolske Tuden; han havde saa gerne lyttet til en Melodi, en Musik, der kunde have bragt ham bort fra Tankerne, mildnet dem, skaffet Fred — om end blot for en eneste Time. Men Vinden tudede ham i Øret, at han var dømt til at gaa Tankerne igennem i hele deres Uro og Trøstesløshed.

Han maatte tage frem i Hukommelsen alt om den første Søn, hvorledes han var bleven drevet bort fra Hjemmet, og hvilken Skæbne han havde faaet. Og Moderens Død, og hvad hun havde sagt, hvor bebrejdende og bønfyldende hendes Blik havde hvilet paa ham, den haarde — maaske den altfor haarde Mand. Han maatte gaa det alt sammen igennem.

Nej! han var, som han var; og hun var, som hun var. Menneskene kunde ikke være ens, og naar man havde gjort sin Pligt igennem Livet, hvad Ret havde da Menneskene eller selv noget større end Menneskene, til at komme med Bebrejdelser saaledes, paa denne knugende Maade?

Men saa var der det sidste; og det sidste var det tungeste ... Han vilde ikke gaa disse Tanker igennem, de skulde lade ham i Fred!

De vilde ikke. Blæsten tudede. Han skulde, han maatte se det hele for sine Øjne. Det var den yngste Søn, og han var gledet længere og længere ud i det Ælte, hvor man saa nemt og raskt stikker den ene Fod ud, og hvor det koster disse overmenneskelige Anstrengelser at drage sig tilbage fra. Faderen havde tugtet ham legemligt og forvist ham fra Hjemmet. Han var kommen tilbage, havde lovet Bod og Bedring, og var bleven taget til Naade. Saa havde de atter brudt, og Sønnen var bleven jaget ud med en Ed.

Og saa var det den mørke Vinteraften, at den pjaltede Landstryger havde banket paa Døren. Faderen havde lukket op, og havde stirret ind i det Ansigt, der viste sig for ham. Sønnen havde tryglet og tigget — blot om Nattely.

„Du kan gaa ud og ligge i Baadskuret, eller Du kan gaa Fanden i Vold!“ havde Faderen raabt og slaaet Døren i.

Om Natten havde han ligget i sin egen varme Seng og kastet sig frem og tilbage. Hvorfra eller hvorledes, det kunde han ikke afgøre, men der var kommen Tanker paa ham, som havde spurgt, om Faderkærlighed var Tilgivelse og Taalmod, eller om det blot var Slægtsforfængelighed og Selvgodhed? Hen imod den graa Dagning var den gamle staaet op. Han var gennem Blæst og raakoid Taage gaaet ned til Baadskuret, og som han kom derind, havde han løbet Panden imod ... aa Gud, det var et dødt Legeme, det var Landstrygerens Fodder, som hang slappe ned i hullede og sølede Støvler. Han udstødte et Skrig og saa i Vejret. Sønnen havde hængt sig øverst oppe under Hanebjælken.

Ved Siden af det nedskaaene Legeme var Faderen selv sunket om, da Sidse Maiene om Morgnen kom med Hjulbøen, hvori der var Redskaber og Proviantforsyning til Baadfolkene. Paa hendes Nødraab havde Lodsoldermanden rejst sig, bidt Læberne sammen og gennem Tænderne snæret: „Tril det Aadsel ud i Stranden, eller hvor Du vil — blot ikke tilbage i mit Hus!“

Selv var han gaaet hjem, med faste, lange Skridt, uden at agte paa, hvad der blev sagt omkring ham. Han havde lukket sig inde og knap smagt Brød i flere Dage, og han laa paa sin Seng, med Hænderne flettede om sit Hoved og med sammenbidte Tænder, da Madam Paaske stod i hans Stue.

„Hvad vil De?“ spurgte han barskt.

„Jeg vil blot sige, at nu er han begravet, og nu bliver jeg her!“ —

Derpaa havde Lodsoldermanden vendt sig om og var brudt ud i en taareløs Hulken, der næsten kvalte ham. Og saa var Tiden gaaet, som den siden gik.

Og her laa han nu, den gamle, og ventede paa Nattens søvnløse Komme. Og saaledes skulde det vedblive, Døgn efter Døgn, i det aede Hus, hvor alt, hvad han havde haft kært, alt, hvortil han havde knyttet Forhaabninger, var bleven taget bort fra ham, knust, ødelagt, saaledes som kun Livet formaar at ødelægge sine egne Værker — og alt uden at han havde fortjent det paa Grund af daarlig Vandel, af Svaghed i Sindet, af Udskejelser, af Pligtforsømmelse. Og den sidste, som var kommet i hans Hus, dette Fruentimmer, hvormed hans Kone endogsaa havde sagt disse læjelige Ord ... Haa, haa! Han lo vildt op. Sønerne havde han mistet; deres Moder med; og nu gik denne „brave Kone“ her omkring og benyttede sig af hans svindende Kræfter til at narre ham, bestjæle ham ...

Men det skulde have en Slut dette. Han vilde — han vilde ... Han vidste ikke selv hvad; han rejste sig over Ende med knyttede Hænder og stirrede frem i Mørket for sig, og han hørte Vinden tude — bestandig denne fordømte Tuden, der ikke levede Menneskene Ære og Dygtighed i Livet for to Skilling!

Saa hørte han Madam Paaske pusle ved Siden af i Stuen. Der var tændt Lys derinde og Døren var ikke lukket. Hun var ham saa vederstyggelig i dette Øjeblik, at han kunde have raabt et Ukvemsord ind til hende. Men nu kom der en knækkende Lyd. Hvad Pokker skulde hun trække Bornholmeren op for? Det havde han selv gjort i Middage? ... Hvad for noget? Det sang derinde! — nej, det spillede — det ringede med Klokker — det slog paa Tromme! Umuligt. Var han nu bleven fuldstændig gal ...? Han stemmede Hænderne op om Hovedet og Ørerne. Da han atter slap, lød der saadan dejlige To-